

Для дієвого становлення євро в вигляді альтернативної світової валюти провідним є питання її ліквідності. Основні зусилля в цьому напрямку мають бути зосередженими на формуванні ємних, високорозвинених та інтегрованих між собою міжнародних ринків євро, на збільшення квоти євро у світовій торгівлі та інвестиційних потоків.

ЛІТЕРАТУРА

1. *European Commission Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>.*

2. *Пробоїв О. А. Проблемні економіки Єврозони / О. А. Пробоїв, І. Д. Зубко // Materialy IV między-narodowej naukowo-praktycznej konferencji “Nauka: teoria i praktyka-2010”. – Volume 3. Ekonomiczne nauki. – Przemysl: “Nauka i studia”, 2010. – С. 25–28.*

3. *Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/index>.*

4. *Козюк В. В. Державний борг України у перехідній економіці : монографія / В. В. Козюк. – Львів : Світ, 2007. – 202 сс. 46–50.*

5. *Основні європейські країни, що розвиваються, вийшли з економічного спаду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/osnovnye-razvivayushchiesya-strany-evropy-vyshli-iz-ekonomicheskogo-14082013155500>.*

МАРІЯ ЛИЗУН

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ТА УКРАЇНИ

На фоні поглиблення глобалізаційних процесів, взаємна інтеграція економік країн як з розвинутою, так і з перехідною економіками, набирає все більших обертів. Ці процеси стосуються всіх сфер діяльності економічних агентів, в тому числі і ринків капіталів, де відбувається залучення фінансових ресурсів для забезпечення фінансування внутрішніх потреб держави. Формування та нагромадження внутрішнього та зовнішнього державного боргу є органічною складовою функціонування економік більшості країн світу, потужним важелем макроекономічного регулювання та інструментом реалізації економічної стратегії. Різке зростання обсягів світового валового боргу та платежів з його обслуговування створює значні проблеми як для країн-боржників, так і для світової економіки вцілому. В зв'язку з цим постає необхідність підвищення ефективності боргової політики, оскільки від якості та своєчасності прийняття рішень щодо управління державним боргом залежить результативність державного регулювання.

Згідно Бюджетного кодексу України державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених

кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення. Саме проблема обслуговування державного зовнішнього боргу виступає ключовим елементом макроекономічної стабільності в країні. Від характеру вирішення боргової проблеми залежить добробут країн, стан їхніх валютних резервів, стабільність національної валюти, рівень процентних ставок, інвестиційний клімат, ефективність фінансового ринку.

Проведення державної боргової політики має за мету сприяння стабільному економічному розвитку, стимулювання приросту ВВП та досягнення повної зайнятості, стримування інфляційних процесів, забезпечення фінансування соціальних програм, формування достатніх обсягів кредитних ресурсів для розвитку підприємницької діяльності, залучення необхідних обсягів іноземних інвестицій та ін. В енциклопедичних виданнях боргова політика трактується як діяльність, спрямована на визначення засад та напрямів формування, використання, погашення та обслуговування ресурсів, залучених за умов боргу [1].

Зазначимо, що боргова політика є однією з основних складових державного регулювання економіки країни, а співвідношення між внутрішніми і зовнішніми державними позиками досить суттєво впливає на структурні перетворення у її галузях. Дана політика повинна ґрунтуватися на наступних принципах [1; 2]:

- безумовність виконання взятих державою зобов'язань перед кредиторами;
- оптимальність структури боргових зобов'язань держави;
- мінімально можливі ризики за урядовими борговими цінними паперами при коливанні показників світового фінансового ринку;
- зниження вартості обслуговування державного боргу при наступних запозиченнях;
- заміна короткострокових запозичень на довгострокові, забезпечення рівномірності та уникнення значних пікових боргових виплат;
- відкритість і прозорість інформації про залучення, використання і погашення позикових коштів.

На сучасному етапі розвитку світової економіки проблема зовнішньої заборгованості набула глобального характеру. Уряди розвинених країн та країн, що розвиваються, залучають грошові ресурси з фінансових ринків через державні запозичення з метою фінансування зростаючих бюджетних витрат, покриття бюджетних дефіцитів. Загалом боржниками розвинених країн на даний час є понад 140 держав світу. До того ж в останні роки найбільш гостро кризові явища, простежуються у країнах Європейського Союзу, зокрема Португалії, Ірландії, Італії, Греції та Іспанії (країни «PIIGS»). Причина такого стрімкого погіршення стану державного боргу в країнах ЄС виступають додаткові витрати європейських урядів, спрямовані на підтримку економіки. Аналогічні проблеми із високим рівнем боргу мають також і країни ЄС. Для наочності варто згрупувати країни за розмірами державного боргу станом на 2012 р. (табл. 1).

Рівень державного боргу країн-кандидатів та країн-членів ЄС [2]

Групи	Країни-кандидати та країни-члени ЄС
Низький рівень (до 30%)	Естонія, Болгарія, Люксембург, Македонія
Допустимий рівень (30-60%)	Румунія, Литва, Швеція, Туреччина, Чехія, Латвія, Данія, Словаччина, Чорногорія, Хорватія, Словенія, Фінляндія
Високий рівень (60-100%)	Польща, Сербія, Нідерланди, Австрія, Мальта, Угорщина, Кіпр, Німеччина, Іспанія, Великобританія, Франція, Бельгія
Надзвичайно високий рівень (більше 100%)	Ірландія, Ісландія, Португалія, Італія, Греція

Сукупний зовнішній борг України на кінець 2013 року досяг 140 мільярдів доларів США, або близько 80% ВВП, у тому числі коротко-строковий – 65 мільярдів доларів США. Основною причиною росту запозичень в нашій країні є неспроможність фінансування соціальних програм та постійний дефіцит платіжного балансу країни, а в розвинених країнах світу основна маса запозичень спрямовується на реалізацію масштабних національних проектів, розвитку інфраструктури та перспективних галузей економіки [3].

Великі розміри і швидке зростання державного боргу у більшості країн залишає актуальним питання розробки підходів регулювання державної заборгованості з урахуванням її позитивного і негативного впливу на економіку.

Світовою практикою напрацьовано багато схем для врегулювання боргових проблем країн, переобтяжених зовнішнім боргом, що передбачають зниження боргового тягаря. Одна з таких схем передбачає застосування до вартості боргових зобов'язань спеціальних знижок, що враховують котирування цінних паперів на вторинному ринку. Така система надає переваги для обох сторін: держава-боржник викупає свій борг із знижкою, а кредитор одержує матеріальні чи фінансові активи, вартість яких перевищує ринкову вартість боргових зобов'язань.

Для забезпечення ефективності боргової політики вона має спиратися на такі засади:

- позичкові кошти мають залучатися переважно з метою фінансування інвестиційних проектів, дохідність та термін окупності яких відповідають умовам одержаних позик. Це викликано тим, що при здійсненні позичкових операцій виникає необхідність повернення вкладених коштів та мобілізації додаткових ресурсів для обслуговування боргу [1];

- залучення позик для споживчих цілей є виправданим лише за нульовими реальними відсотковими ставками. Тобто залучення позик для споживчих потреб є доцільним лише у разі перевищення темпів зростання реального ВВП (і відповідно бюджетних надходжень) над реальними відсотковими ставками;

- при здійсненні зовнішнього запозичення необхідним стає досягнення зростання надходжень від експорту, які б покривали сплату основної суми і відсотків за зовнішнім боргом. При залученні зовнішніх позик вартість нетто експорту товарів і послуг має зростати на величину виплат нерезидентам без здійснення негативного впливу на імпорт капітальних товарів [4];

- за умов низького рівня монетизації економіки внутрішні позики можуть залучатися лише у незначних обсягах, аби не позбавляти платіжних засобів реальний сектор економіки, внаслідок концентрації грошових коштів в операціях кредитного характеру між державою та її кредиторами [4].

Для посилення стимулюючого впливу держави на соціально-економічний розвиток та забезпечення платоспроможності у довгостроковій перспективі необхідні поступове обмеження розміру державного боргу. Однією з передумов ефективності політики у сфері державного боргу визнано відставання його відношення до ВВП від темпів зростання реальних процентних ставок. Надзвичайно важливе значення мають забезпечення пріоритетного спрямування зовнішніх запозичень на проведення структурних перетворень і модернізацію економіки. Скорочення витрат на обслуговування державного боргу є важливим резервом удосконалення політики державних видатків та на цій основі посилення регулюючого потенціалу бюджетної політики.

Отже, ефективна реалізація боргової політики держави може призвести до прискорення процесів розширеного відтворення, реалізації економічних та соціальних інвестиційних проектів, що в свою чергу надасть країні ряд переваг: зміцнить позиції на світовому ринку капіталів, зменшить рівень боргової безпеки, дозволить знизити розмір дефіциту державного бюджету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський О. *Європейські банки: під тиском боргової кризи* [Електронний ресурс] / О. Барановський. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vnbu/2011_12/2011_12_9.pdf.

2. *Державний борг України та країн світу 2011-2013 роки (складові, географія, динаміка)*. – Режим доступу : <http://infolight.org.ua/content/derzhavniy-borg-ukrayini-ta-krayin-svitu-2011-2013-roki-skladovi-geografiya-dinamika>.

3. *Офіційний веб-сайт державного комітету статистики* [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. *Касич А. О. Економічні індикатори інтеграційних процесів: досвід України*. – Режим доступу : http://lutsk-ntu.com.ua/sites/default/files/u_nomer1_1_2014_noviy.pdf.

НАТАЛІЯ МАМЧУР

Науковий керівник:

к.е.н. Ліщинський І. О.

МІСЦЕ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЕКСПОРТНООРІЄНТОВАНІЙ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Розвиток малого та середнього бізнесу дає змогу країнам із ринковою економікою досягти високого конкурентного статусу. Загально визнано, що малому та середньому бізнесу належить важлива роль у забезпеченні сталого